

ביאליק ושלונסקי והבאים אחריהם

הענקת פרס ביאליק לאברהם שלונסקי היתה לחג לספרות העברית כולה ולצבור הרחב. היה זה חג ב" על משמעות מיוחדת. חריפה במק" צת. כי לא היה זה חגו של ספר חשוב או של סופר דגול בלבד. חבר שופטים, שייצג גונים שונים בספ" רות, ביטא את רחשי לבו של צבור הסופרים ואת נטיתו של הצבור בכ" ללו והעניק אות הצטינות ספרותי— אחד משני הגבוהים ביותר שלנו— למשורר שהיה איש ריב לגדול השי" רה העברית, חיים נחמן ביאליק. ל" פני עשרים שנה לא היה הצבור ה" רחב וצבור הסופרים מסוגל למעשה זה. מעמדו וכבודו של ביאליק, ש" נפגעו, בשל הרצון לערער את סמ" כותו ואת כתרו, הם ששמו חיץ כ" בד בין שלונסקי ובין כל אפשרות של הכרה ספרותית הקשורה בשם ביאליק. רק הזמן פעל כאן את פ" עולתו המבורכת. אבל קונפליקט ג" דול זה של העבר הוא שנתן את תבלין החריפות לתוך חג פרס ביא" ליק תש"ד.

מובן, שהענקת הפרס החיתה, ולוא ליום או לשבוע, גם את קפנדריות הספרות בעשרים-שלושים השנים ה" אחרונות. ובעוד שמקודם היינו פ" נויים לתחושת החג בלבד, הרי עתה יש טעם להרהר במקצת בענין זה של יחסי ביאליק-שלונ" סקי, או ביאליק והבאים אחריו, ולא רק בזה, אלא להמשיך קצת ולבחון את הקונפליקט ביאליק-שלונסקי גם לאור יחסי שלונסקי והבאים אחריו. עצם העובדה ששלונסקי הסכים לק" בל את פרס ביאליק (ואיני בטוח אם לא היה גם בלבו היסוס לשמע הב" שורה) מעידה, כי הוא עמד על טעו" תו המצערת, אם לא הטראגית. ש" ביחסו אל ביאליק לפני דור. אמנם כבר קודם לכן שינה את יחסו אל ביאליק ואל אחדים מבני דורו, אבל קבלת הגושפנקא עצמה היא עובדה מכרעת וסופית יותר משינוי יחס לגבי סופר זה או אחר מהפוסט-ביא" ליקאים.

אך טעות זו של הערכת-מצב ב" ספרות, של קביעת יחס אל הלגטי"

מי והלא-לגיטימי, של הנסיון לקבוע מה אפיונוי ומה מחדש ומקורי. ה" תה לא רק מנת חלקו של שלונסקי. גם ביאליק עצמו, בעל התחושה ה" עמוקה טעה בהערכת אותם עניינים עצמם. סבור היה שההמשך הלגי" טימי, האמיתי, המחדש בספרות הוא רק המשך הנוסח שלו. לכן עודד את הכוחות האלה שנעשו לאחר פ" כן כחלקם מאורות חשובים בספ" רות, ויחד עמהם כוחות שעמסו את ירושתו עד דעיכה. אבל מתוך יצר קיום, אותו יצר קיום הקיים בשר שלות מלכים, ואצל בני אדם פשו" טים, המבקשים למצוא את קוויחם בבאים אחריהם. סבור היה שהנוסח החדש הוא דיבור של סרק חסור תו" כן. כאילו אפשר שגזעו של עץ יצ" מח מעלה מעלה, ישר. והרי ההמשך לגזע הם הענפים המתפשטים לצד" דים. דווקא אלה מפתחים ומרחיבים ומחדשים את צורתו ואת נוש" של העץ. ואילו את היצר יוצרים עצים רבים.

אי אפשר לדבר על יחסי דורות בספרות בקווים חדים, מוחלטים. גם כאן יש גונים ובני גונים, וגם מביאליק לא נעלמה חשיבותו של שלונסקי, אבל עיקרו של הפהלך המחדש, כנראה נעלם ממנו, או ש" התעלם ממנו.

אולם גדולה לא פחות ואולי יותר היתה טעותו של שלונסקי. רק פ" תוך הבנת היעוד הגדול שנשא ב" לבו מהפכן ספרותי, המביא עמו הידושים בנוסח, בלשון ובגינה. אי פשר להבין את סערת-הקרב כנגד ביאליק. היתה כאן תערובת של גו" נים שונים. גם מלחמה על הכתר, שהיה איתן כל כך על ראשו של ביאליק, גם התחושה ששירה חדשה מרחפת בעולם ואזנו של דור-הולך אינה מוכנה ומסוגלת להאזין לה. מתוך כל אלה באה ההגזמה כאילו כל זה מחייב ערעור הישן, כאילו אין לו לחדש דרך בלי שתורד קרא" של הישן.

אבל הזמן אינו מבחין בין אספר" לות בספרות. לא עברו שנים רבות ושלונסקי עצמו היה לגזע חסון ב" ספרות. וגם גזע זה התחיל להצמיח דורות שבאו אחריו. ויש ענין ב" מים אלה לבדוק את מערכת היחסים שבין שלונסקי ובין הבאים אחריו. דווקא לאור יחסיו אל מה שקדם לו, מתוך סקירת עשר-עשרים השנים ה" אחרונות נראה, כי שלונסקי טעה אותה טעות עצמה. גם הוא היה ק" צוני למדי ביחסו אל התופעות ב" ספרות, שלא נוצרו בנוסח השלונ" סקאי או לפחות ברוח המודרניסטית, שאותה טיפח.

תחילתה של הטעות היה היחס אל הפוסט-ביאליקאים עצמם. מתוך המ" שך של אינרציה לפרשת ביאליק, ביטל שלונסקי כמעט ביטול גמור — ועמדתו והשפעתו נתנו משמעת ליחס זה — כמעט את כל מה שטעם קל" סיקה בנוסח ביאליק עמד בו. בחרי" שו הדק והחריף בירר היטב את כל המודרניסטיים שבבני דורות שונים ולא שעה ביותר לבעלי הטעם האי" חר. אבל גם בין אלה היו ויש יוצ" רים בעלי משקל, שבעידן הליברא" לי שלנו, שוב אין מבטלים אותם. אם ניתן להבין, מבחינת היחסים ההיסטוריים, יחס זה אל שושלת ביא" ליק, הרי קשה יותר להבין את ה" התעלמות וההסתייגות מתופעות ספ" רותיות צעירות שלאחר שלונסקי. גם כאן, כמו אצל ביאליק, קבעה "בדיקת הדם". הופיעו סופרים של קבוצת הכנענים, הופיעו סופרים דקרויים בני דור מלחמת השחרור, הופיעו גילויים מעניינים בשירה ש" קשה היה לסווגם לסוג זה או אחר. לא לכל תהודה חדשה נמצאה אוזן קשבת באסכולת שלונסקי. לא כל צליל חדש היה ערב לאוזן של הפ" חדש-המהפכן מאתמול.

אחר כך הופיעו קבוצות צעירות עוד יותר. בא הגל של ההשפעה ה" אנגלו-סאכסית. גם לגבי אלה ואולי לגבי אלה ביתר חריפות, פעלה אר" תה נוסחה ששלונסקי עצמו היה קר" בנה לפני שנות דוד: הצלילים המו" זרים והחדשים לא נכרו להם אזניים פתוחות. לב אבות נסגר לצלילי בניים.

בסיכום: שלונסקי עצמו לא ניסה כלל ללמוד מן הטעות ההיסטורית של ימי "סער ופרץ". פה ושם גילה רוחב לב, פה ושם גילה יחס מיוחד. ביסודו של דבר חזר על טעותו של ביאליק.

מאז נכבשו דרכים חדשות, נוספו גונים בשירה ובספרות בכללת. אדרבא, מתוך הערכה להשגים המס" ליאים של שלונסקי, מתוך כבוד ל" צירתו, נולדים הצלילים החדשים, שהמרחק ביניהם ובין צלילי שלונ" סקי אינו נופל אולי מהמרחק של שלונסקי מביאליק. חגו של שלונסקי היה, איפוא, חגה של הספרות כולה.